

שואל ומשיב

שאלה: מה המבט הנכון על ימי הדין בעשרת ימי תשובה?

תשובה: בכל שנה בורא הקב"ה ומעניק מחדש חיים לכל אחד ואחד מברואיו. כדי שהסדו לא יגיע לרשעים אשר עושים מעשים נגד רצונו, דן הקב"ה בראש השנה את כל ברואיו, מעניק שפע וברכה לטובים וממעט את השפע והברכה מהרעים. בנוסף לזה שכך ראוי וצודק, יש בזה גם צורך לתיקון העולם, שאם הרשעים ימשיכו לקבל שפע של חיים וברכה, יתחזקו על ידי כך ברשעותם ויגרמו רעה וקללה לעולם כולו.

נמצא שהימים שבהם ה' מתקרב אל ברואיו ומעניק להם חיים חדשים, הם הימים שבהם הוא דן אותם, והם גם הימים שהתשובה מתקבלת בהם יותר, הואיל ואז ה' קרוב יותר לברואיו. לכן אע"פ שכל ימות השנה יפים לתשובה, בעשרת הימים שמראש השנה ועד יום הכיפורים התשובה מתקבלת יותר, שנאמר ישעיהו פרק נח': "דַרְשׁוּ ה' פְּהִיטָאָו קְרָאָהוּ פְּהִיטָאָו קְרָוֵב" ולכן הם נקראים "עשרת ימי תשובה".

בכל שנה אנו נגשים לימי התשובה ביראה ושמחה. יראה: על שאיננו יודעים אם נצדק בדין ומה ייגזר עלינו, ושמחה - על ההזדמנות לשוב אל הקב"ה בתשובה, לעמוד לפניו בתפילה ותחנונים, להתנקות מהרע שדבק בנו, ולהתחבר מחדש אל כל הערכים שאנו מאמינים בהם. ואף אם יעלה דיננו לייסורים, הרי שהם לטובה, למרק אותנו מעוונותינו, כדי שנוכל לזכות לתיקון שלם והיים טובים.

כלי השבון נפש שנתו, הצרכים השוטפים היו משכיחים מאיתנו את כל האידאולים הגדולים שנשמתנו נכספת אליהם. ובאין הזון היצרים הרעים גוברים, והאדם משתעבד לתאוותיו. בזכות ימים אלו אנחנו זוכים להיזכר בכל שנה בכל התקוות הטובות שהיו לנו, בנושאים והספרים שרצינו ללמוד, בכל המעשים הטובים שרצינו לעשות. ומתוך כך אנחנו מואסים בחמאים שדבקו בנו ומתחרטים ומתוודים עליהם, ובוחנים מחדש את סדרי עדיפויותינו, ובשנה הבאה נתעלה בתורה ומצוות ומעשים טובים, נשקוד על בניית המשפחה והחברה ולהשתתף בתיקון העולם ויישובו.

מפניני הפרשה - רעיון

האדם העץ והמלחמה

"כי תצור אל עיר...לא תשחית את עצה לנדה עליו גרזן. כי ממנו תאכל ואותו לא תכרות כי האדם עץ השדה לבא עליך במצור". (פרק כ' יט').

מכל הפקודות שניתנים בעת קרב, נראה שזו הפקודה היוצאת דופן ביותר. ספק גדול, אם הושמעו פקודות דומות לה בצבאות זרים. פקודה זו, אינה עונה ישירות על צרכי החיל התוקף, אינה משרתת את המטרות אשר לשמן הוטל המצור. להיפך, מילוי פקודה זו יש בו כדי להאט את קצב פעולתה של מכונת הלחימה. אולם יש לפקודה השלכה ברורה על האדם הלוחם, על אישיותו ועל אופיו המוכרי. שכן באיסור זה מביעה התורה את השקפתה על היקום ועל הדרך, שבה חייב האדם להתייחס אליו, השקפה מתומצצת במשפט הבא: אין להפריע למבע על כל מרכיביו למלא את תפקידו המוגדר.

איסור חמור הוא לנצלו לפעולות, הנוגדות את המהות, המוטבעת בו. (כמובן למעט במצב פיקוח נפש) תפקיד העץ הוא להניב פירות, להזין בהם בני אדם, להעניק חיים, "כי חיי האדם מן העץ" (תורה תמימה עפ"י הספרי).

לא יתכן אפוא, שנשתמש בו למטרה הפוכה, לכרות את האילן נושא הפירות - כדי להגביר באמצעותו את המצור על העיר. העץ, הנותן חיים, לא יהיה סיבת המוות. מפסוק זה נלמדים כל דני "בל תשחית".

ההלכות, האוסרות לשבור ולהרוס סתם, הדורשות להתחשב אפילו בחייב של פרה וכו'. אולם איסור ההשחית נכתב דווקא כאן, בעת הדיון על המלחמה, כדי להשריש בלב הלוחם, שמול החרם מסביב - אשר חלק ממנו הוא עצמו יצר - לא הכל מותר, ולמרות התחושה, שהכל הפקר, אסור לרמוס ולהשחית מעבר למתחייב ומעבר לדרוש לניצחון.

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

מסעוד בן עישה ביטון ז"ל

סולמנה בת מאג'י (טובה) אריאל ז"ל אורנה בת מרים פריגל ע"ה

אידה דינה וטורי בת כיריה ע"ה מרגלית בת יוסף ושרה ז"ל

סולמנה בת לאה כהן ע"ה מלכה בת יצחק צבי פרנקל (לקסמברג) ע"ה

מפניני הפרשה - מאמר

בל תשחית - כללית או פרטית

כאשר אנו צרים על עיר לכבשה, וסביב העיר משתרעים מטעים של עצי פרי, אסור לעוקרם כדי להסב לשונא צער. התורה מנמקת זאת, באמרה: "כי האדם עץ השדה לבוא מפניך במצור?" הדוגמה שבתורה מתייחסת לעצי הפרי, אך הו"ל מכאן לאסור השחית כל דבר בעל ערך. וכתב רבנו יונה: "הזהרנו לא לפזר ממון לריק, אפילו שווה פרוטה..." ובמעט המצווה כתב בספר ה"חינוך": "שהוא כדי ללמד נפשנו לאהוב הטוב והתועלת ולהדבק בו, ומתוך כך תדבק בנו הטובה ונרחיק מכל דבר רע ומכל דבר השחית, וזהו דרך החסידים ואנשי מעשה אהבים שלום ושמהים כטוב הכריות ומקרבם אותן לתורה, ולא יאכזרו אפילו נגרר של הרדל בעולם..." והנה מצווה שנראית כמצווה "פרטית", הופכת לציר מרכזי בהוויית האדם. הכיצד? במסכת סנהדרין מובא: "כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא" כולם? לא!! במסכת סוטה מובא "כת ליצים, אינה מקבלת פני שכניה. שנאמר בהושע: "משך ידו את לוצצים", הבורא מסתייג מהם, ומושך מהם ידו.

הליץ גרוע הוא מהרשע שברשעים, שכן לא יועיל לו זיכוכים ועונשים. הוא נכרת לנצח! מזועזע! מרעיש! מיו, אם כן, הליץ, מהי הגדרת כת זל רבינו יונה זצ"ל, פירט סוגים שונים של ליצנות: יש מי שלועג לבני אדם, שנראים בעיניו טיפשים ממנו. ויש הלועגים תמיד לפעולות, ומרחיקים תועלתם.

הליצנות היא הולשה ועיוות. אבל מה כה נורא בה, שהנגוע בה אינו מקבל פני שכניה? רכי ירוחם ממור זצ"ל איבחה את הנקודה המרכזית שבליצנות: "המתבונן בדברי רבינו יונה יראה, ששורש ענין הליצנות הוא - לא לתת ערך לדברים ולא להכיר את מעלתם". כלומר התשתית של מציאות האדם בעולם, לפיה הוא בוחר את דרכו והולך בה, ואיתה הוא מתעלה ומשתדל להשיג את השלימות, הוא - בניית סולם ערכים. לדעת להבחין בין העיקר לטפל, להכיר את ערכם הנכון של הדברים. ולפי זה לשקול מה עדיף על מה.

הליץ הוא המולול, הלועג. ולא משום שאינו רואה מה חשוב ומה לא, אלא יש לו יכולת להתעלם מכל ידיעותיו ולעוג לכל דבר ויש לזה ביטוי קולע, הגדרה נפלאה - "קלות ראש". יש לו ראש, אבל קל ככלון ממולא גז הליוס.

וכתב רבינו יונה: "והביאה מידה זו את האדם לידי מינות להלעיג על המצוות". יש פיתגם שגור: "ליצנות אחת דוחה מאה תוכחות". עומד מוכיח, ומשמיע דברים היוצאים מן הלב. הקהל מזדהה, נרעש, מבין שמעה, מחליט לשנות כיוון, לשפר מעשים. ואז אחד מן הקהל - ויהא זה השוטף הגדול ביותר - משמיע בדיחה. והכל נגזר, חלף ואיננו. העמל ירד לטמיון, המוכיח יכול לרדת מן הבימה. אין לו שומעים. כוח הרסני כל כך, גורלי כל כך.

אם כן, איסור בל תשחית הוא עיקרי ויסודי, אם כן מדוע בחרה התורה להביע אותו במקרה יהודי של איסור כריתת עצי פרי בעת מצור על עיר?

הש"ל הקדוש זצ"ל, מצא בדברים רעיון עמוק ונפלא: התורה רומזת כאן למלחמה הרוחנית, לאדם היוצא ללחום בנמיותו הרעות, זו מלחמת קודש אך התורה מזהירה: "ממנו תאכל, ואותו לא תכרות" - אין לדכא ולעקר כוחות מכוות נפשו של האדם. איננו מצווים להיות למלאכים - "ואנשי קודש תהיו לי", קדושים - ואנשים! התורה מורה כיצד למשול בכוחות הנפש, במידות ונמיות: באיזה מינון נשתמש הם, באלו זמנים, ובאלו אופנים. "כי ממנו תאכל" - לפי גדרו התורה ורצון הבורא!

בין אדם לחבירו

למדנו שבדרך כלל אסור לאדם לספר לאשתו ולהיפך דברי רכילות. נציין שאין לראות בהימנעות מסיפור לשון הרע לאשה משום פגיעה באמון ההדדי ביניהם. יתרה מזו, סיפור דברי גנות (ידיעות שיש בהם גנאי או רגשות שליליים וכדומה) אינו מסייע ליצירת קשר בריא וחובי.

אולם בכל זאת, כאשר הבעל או אשה זקוקים לתמיכה רגשית בעמדם בפני קשיים, הרי זה אך טבעי לצפות לסיוע מכת או בן הזוג. דיבור או שמיעה בתנאים כאלו כוונתו לתועלת, וברור שהוא מותר.

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

יצחק מנחם בן חנה מאיר ע"ה רחמים בן שוקרולה דרשן ע"ה

דן שלמה בן שלום וקמיל אברהמי ע"ה עזרא בן תמר פריץ ע"ה

דר' זאב בן צבי וסימה חיה וילנר ע"ה יהוא בן רחל מור יוסף ז"ל

ברוך בן איטו ביטון ע"ה יוסף אבישב בן מיכל אסתר עמידה ע"ה

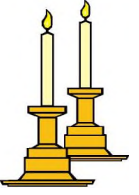

חשמונאים (שעון קיץ)

כניסת השבת: 18:39

יציאת השבת: 19:38

זמן רבנו תם: 20:16

קול ששון

פרסומים תורניים
בהלכה, הגות, אגדה ופרשת שבוע
ע"ש ששון בן שמחה לבית בוחניק ז"ל

שבת קודש פרשת שופטים מפטירים

"אָנְכִי אָנְכִי הוּא מְנַחֵמְכֶם"
(ישעיהו נא' - יב')

מלאכת כותב ומוחק בשבת עפ"י פסיקת מרן בשו"ע סימן שמ' ואחרונים

כתיבה ע"י חיתוך צורת אותיות במיני מאפה וכדומה

במשנה ברורה בסימן שמ' ס"ק יט' כתב: וכתבו האחרונים דאפילו אם כתב במשקין על דבר שאינו מתקיים כגון על עלה ירקות וכיוצא בזה, אפילו הכי מדרבנן אסור. מכאן נלמד שאסור בשבת לקטט עוגה ושאר מיני מאכל בשבת ויו"ט בקרם וקצפת ובשאר מיני מתיקה נוזליים וגבישיים וסוכריות קמנות וכדומה, אם בקישוט עושים צורת אותיות או מספרים או צורה וציור בעלי משמעות מסויימת, כגון כדמות בעל חי, בית, כוכב או פרי, מגן דוד, אבל לעשות בהם קוים בעלמא חסרי משמעות אין איסור, אבל מכל מקום משום עובדין דהול, נכון לימנע לגמרי מלהשתמש ב'מורק' מיוחד להזרקת קרם וקצפת בשבת ויו"ט.

וכן אסור לשרטט על גבי פירות וירקות ומיני מאפה או מאכל אחר אותיות או שאר צורות שיש להם משמעות, בין הריטה שוקעת בין בולטת.

לגבי חיתוך מיני מאכל בצורה מיוחדת בעלת משמעות, אם מדובר בצורות יסוד כגון משולש, משושה וכדומה יש מתירים בין אם עושים זאת בעזרת סכין רגילה ובין אם עושים זאת בעזרת סכין החותכת צורות שונות, ויש אוסרים והעיקר להלכה כדעת המתירים.

אבל אסור להתוך בשבת במיני מאכל צורות מורכבות, כגון צורת אדם, או בעל חיים וכדומה, בין אם הותכים בסכין רגילה ובין אם הותכים בעזרת סכין מיוחדת או בדפוס מיוחד המטביע צורה בעלת משמעות.

קוביות מספרים, ומנעול מספרים, לוח נעיצה ומגנט

פאזל אשר בכל חלק וחלק יש אות שלימה או ציור שלם, אין איסור להכריס זה לזה לתיבה שלימה, ואם מתחברים בחזק או בתוך מסגרת, נחלקו בזה הפוסקים אם יש בזה חשש לכתב המתקיים או לא, ולילדים מתחת לגיל מצוות פשוט שאפשר להקל בזה.

משחקי קוביות שעשויים בחלקים המחוברים זה לזה ומסתובבים אנה ואנה, ובכלל זה מנעול מספרים, אם בכל קוביה יש אות שלימה או מספר שלם או ציור שלם וכדומה, אין איסור לשחק בהם ולהעמידם כפי רצונם זה ליד זה בסדר הנכון. ואם בכל קוביה יש חלקי אות וחלקי ציור, אשר כשמסדרים אותם נכון מצטרפים האותיות לאותיות שלימות או לציור שלם בעל משמעות, אם מיד אחרי היכורם מפרקים אותם יש להתיר, ובפרט לילדים.

לגבי לוח שעם או לוח פלסטיק עם נקבים, שתוקעים בהם גלילים צבעוניים שמצטרפים לאותיות או למספרים וכדומה, ומיד לאחר הרכבתם מפרקים אותם, נחלקו הפוסקים, יש מתירים ויש אוסרים ומתירים רק באותיות או מספרים שלימים, ולהלכה יש להקל בזה לילדים שאינם ברי מצווה.

פינת העורך

את הפסק "תמים תהיה עם ה' אלוהיך" (פרק יח' יג') פירש רש"י כך: "התהלך עימו בתמימות ותצפה לו, ולא תחקור אחר העתידות, אלא כל מה שיבוא עליך קבל בתמימות, ואז תהיה עימו ולהלכו". נראה שכוונת רש"י לומר שיש כאן מצוה - שדרכה: מי שאינו חוקר אחר העתידות אלא מקבל כל העובר עליו בתמימות מתוך אמונה שזהו רצון ה', זוכה לחיות "עם ה' אלוהיך" כמו שנאמר: "אבוא אליך - וברכתך" ודבר זה יושיעו מכל צרה.

כתיבה ומחיקה באבק ומשקין ואדים שבחלון

מרן פסק להלכה בשו"ע בסימן שמ' סעיף ד', שיש להזהר שלא לכתוב בעזרת האצבע ע"י משקים שעל השולחן או באפר, והוא הדין שיש להזהר לא לכתוב בעזרת האצבע על גבי חול. במשנה ברורה בס"ק כ' כתב, וכן אסור לרשום כמין אותיות על הלון וזכית בימי הקור שהם לחים מן הקור ואם עבר (במזיד או בשוגג) ורשם על האדים שבחלון אותיות או ציורים, או בפירורים ובמשקין שעל השולחן, וכיוצא בזה, יש לנו לאסור למוחקן, ולאסור לנקות את השולחן או החלון.

אמנם מכיון שהסברה לאסור זאת היא סברה קלושה, בהיות שמדובר ב"תרי ותלת דרבנן", מי שמיקל לנקות ולסלק במקום צער ובושה כתב אשר נכתב ע"י משקים, פשוט שיש לו על מי לסמוך, ובפרט אם הכתיבה לא נכתבה בכוונה, אלא מהוסר תשומת לב.

נדגיש שמי שהניח את נעליו על מיטה וכסא וכדומה, וע"י האבק שבמנעליו נעשה שם מעין "חותם" מהכתב והציור הבולט תחת מנעליו, או בכוס או קערה שאותיות בולטות או שוקעות בתחתיתם, והניחם על השולחן במקום פירורים ושיירי מאכל, ונעשה שם כעין חותם, וכדומה, מותר לתחילה למחוק זאת בשבת, ואמנם יש המחמירים בזה, אולם הומרתם בזה אינה ברורה, שהעיקר להלכה להתיר זאת. וכן כתב בספר ילקוט יוסף שבת חלק ה' בסימן שמ' שהנעול מנעלים שבסוליה שלהם הקוקים אותיות וצורות בולטות, ובדרך הילוכו על אדמת החול, או שלג, נחרטים האותיות והצורות בקרקע, ונראין לעין, יש להתיר ללכת במנעלים אלה בשבת.

וכן הדבר פשוט להלכה שמותר ללכת בשבת עם נעליים אשר משאירים חותם של הציור או האותיות שבתחתיתם על חול, אבק וכדומה, ואין בזה שום חשש לאסור, שהרי הדבר נעשה כלאחר יד בלא כוונה וגם לא נוח לו בזה, וכן מדובר בדבר שאינו מתקיים, ואין שום מקום להחמיר בזה.

לכן אין צורך להימנע מללכת במקום שיש שם על החול והאבק כמין אותיות וציורים, גם אם האותיות או הציורים ימשמשו וימחקו על ידי פסיעותיו, ובתנאי שאין הוא מתכוין למחיקתם כלל.

לעשות באצבעות כעין אותיות וציורים

הרמ"א בהגה ובמשנה ברורה בסימן שמ' מובא: אבל מותר לרשום באויר כמין אותיות. כדי לרמוז להכירו איזה דבר, ולא אומרים שהוא מאמץ את ידו בכתיבה על ידי זה. ובכלל זה שמותר לשלב אצבעותיו זה בזה כמין מספרים ואותיות או כעין דמויות שונות, וגם כשנעזר על ידי קרני אור המטילים צל אצבעותיו על הכותל כמין אותיות ודמויות, בכל זה אין שום איסור, כי אין לכתיבה זו שום קיום ואחיזה ואין רישומו ניכר כלל.

כמו כן מעיקר הדין מותר לעשות כהוט או חבל צורות של אותיות ומספרים ושאר צורות שיש להם משמעות מסויימת, כגון צורת סולם וכדומה וכן מותר מעיקר הדין לשחק בקוביות או מקלות דקים כגון 'פלחה' 'קליקס' ושאר סוגי קוביות ולהרכיב בהם כעין אותיות ומספרים או לעשות בהם שאר כל בנין של צורה ותמונה שיש לה משמעות, ובתנאי שעושים זאת לזמן מועט, ומיד אחרי כן מפרקים אותם.

מרכות מכל הלב

ברכות מעומק הלב וברכת מזל טוב למאור ורבקה מוזס הי"ו לרגל נישואיהם. ברכה להם ולמשפחותיהם משפחות מוזס ומור יוסף הי"ו. יהי רצון מלפני אבינו שבשמים, שתיזכו להקים בית לתפארת ישראל, מלא אהבה ושמחה, נאמן וכשר, המיוסד על יסודות איתנים של אהבת תורה ויראת שמים לתפארת עם ישראל.

מרכות מכל הלב

ברכות מעומק הלב וברכת מזל טוב למעיין בתוכו הי"ו ולמנחם מאיר הי"ו לרגל אירוסיהם, ברכה להם ולכל בני משפחותיהם הי"ו יהי רצון מלפני שוכן מרומים שתיזכו להופתכם בקרוב ותיזכו להקים בית נאמן וכשר בישראל אשר מושתת על יסוד איתנים של אהבה ויראת שמים לתפארת עם ישראל.

אסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא

"שונה הלכות" – הלכה ומקורה

חובת קביעת עיתים לתורה

מקור בנביא

מדברי החיווק, שאמר הקב"ה ליהושע, פרק א' פסוקים ה' וט' עם כניסת עם ישראל לארץ ישראל לכובשה, נקבעו יסודות רבים בקשר למצוות תלמוד תורה: **"לא ימוש ספר התורה הזה מפיד והגית בו יומם ולילה למען תשמר לעשות ככל הכתוב בו כי אז תצליח את דרכך ואז תשכיל: הלא צויתך חזק ואמץ אל תערץ ואל תחת כי עמך ה' אלוקיך בכל אשר תלך"**.

מקור בתלמוד

מהי המושמעות העולה ממילות הפסוק ביהושע: "לא ימוש ספר התורה הזה מפיד", וכיצד תוכנו משתלב עם הפסוק בתורה: "ואספת דגנך ותירשך ויצהרך". בגמרא במסכת ברכות לה: מובאת מחלוקת בין רבי ישמעאל לבין רבי שמעון בר יוחאי בעניין זה.

לדעת רבי ישמעאל מצוות תלמוד תורה משתלבת עם דרכו של עולם כך: אדם צריך לדאוג לצורכי הפרנסה כדרכו של עולם, כפי ההכרח, שהרי אם לא ינהג כך, הוא עלול לבוא לידי צורך הכריות וסופו להתבטל מדברי תורה, ובשאר הזמן לעסוק בתלמוד תורה. לעומתו, לדעת רבי שמעון בר יוחאי, הפסוקים הנ"ל מתארים שני מצבים של עם ישראל. במצב בו עם ישראל עושים את רצון ה', מתקיים: "לא ימוש ספר התורה הזה מפיד" הם עוסקים בתלמוד תורה, ומלאכם נעשית על ידי אחרים. ובמצב בו עם ישראל אינם עושים את רצון ה', מתקיים הפסוק: "ואספת דגנך..." ויתרה מזאת מלאכת אחרים נעשית על ידם.

אביי מסכם שבמצויאות הרבה עשו כשיטת רבי ישמעאל והצליחו בכך, ויש שניסו לעשות כשיטת רבי שמעון בר יוחאי ולא הצליחו בזה. ומשמע שלדעת אביי ההלכה היא כדעת רבי ישמעאל.

"אמר אביי הרבה עשו כרבי ישמעאל ועלתה בידן כר' שמעון בן יוחי ולא עלתה בידן א"ל רבא לרבנן במטותא מיניכו ביומי ניסן וביומי תשרי לא תתחזו קמאי כי היכי דלא תטרדו במזוניכו כולא שתא..."

פסיקה להלכה

וכן נפסק להלכה ברמב"ם הלכות תלמוד תורה פרק א' הלכה יב': **"כיצד היה בעל אומנות והיה עוסק במלאכתו שלש שעות ביום ובתורה תשע..."** וכן פסקו הטור ומרן בשו"ע בסימן קנ"ו: **"ואחר כך ילך לעסקי דכל תורה שאין עמה מלאכה סופה בטילה וגוררת עוון שאם אין לו מה יאכל העוני יעבידנו על דעת קונו, ומכל מקום לא יעשה מלאכתו עיקר אלא עראי ותורתו קבע כמו שמצינו בחסידים הראשונים שהיו עושין מלאכתן עראי ותורתן קבע וזה נהנה נתקיים בידן כי אין מעצור לה' להושיע ברב או במעט..."**

מקור בתלמוד

מהגמרא במסכת מנחות דף צט: משמע שאדם יוצא ידי חובת תלמוד תורה ע"י קריאת שמע שהרית וערבית. אבל מהמשך הגמרא שם למדים מפסוק זה לכאורה, שהייב אדם לתלמוד תורה יומם ולילה. ניתן להסביר שהמידה הפחותה ביותר של תלמוד תורה היא אמירת קריאת שמע שהרית וערבית, כדברי רבי יוחנן בשם רשב"י, ומידה מרובה ביותר והיא להגות בתורה יום ולילה כדברי רבי ישמעאל בתשובתו לאחינו.

ריטב"א

הריטב"א בנדרים ה. מפרש שאמירת קריאת שמע שהרית וערבית אדם יוצא ידי חובת תלמוד תורה, אבל זה רק לגבי מי שאין לו אפשרות לתלמוד מעבר לכך. ו'אור שמח' על הרמב"ם בהלכות תלמוד תורה, פרק א' הלכה ב' מבאר שלמצוות תלמוד תורה יש גדר השייך לכלל והוא קריאת שמע שהרית וערבית. ודר המשנתה מאדם לאדם, לפי כשרונותיו ויכולותיו, כמו שהתורה מתייחסת במידה שונה לתלמיד חכם, מלך וכדומה.

מקור בתלמוד

עד כה עסקנו בנדרי מצוות תלמוד תורה. להלן נעסוק במצוות קביעת עיתים לתורה. הגמרא במסכת שבת דף לא. מתארת את מעמד הדין של איש מישראל בהגיעו לבית עולמו ואת השאלות שהוא נשאל. מלשון השאלה לגבי לימוד תורה משמע, שאין אדם נשאל על עצם לימוד התורה, אלא על קביעת עיתים לתורה. וכן על החשיבות שלימוד התורה יבוא ממקום של יראת שמים.

רש"י מבאר את החשיבות של קביעת עיתים לתורה, ומדבריו מתבאר מדוע אדם נשאל על קביעת עיתים לתורה ולא על לימוד התורה – אדם צריך לעסוק במלאכתו (דרך ארץ) לפרנסתו, אולם עשוי הוא להימשך לעסוק בזה כל היות ולא להתיר זמן ללימוד תורה, על כן צריך הוא להקדיש זמן קצוב וקבוע ללימוד וזהו 'קביעת עיתים לתורה'.

מקור בתלמוד

מהגמרא בעירובין סה. עולה שלקביעות עיתים לתורה יש רמת חיוב גבוה, ולכן אדם שקבע זמן ללימודו ולא עמד בו, הרי זה כלוה אשר חיוב לפרוע את חובו: **"רב אחא בר יעקב זיף ביממא ופרע בליליא"**.

פסיקה להלכה בשו"ע

מורן פסק להלכה בשו"ע בסימן קנ"ה סעיף א' את החובה על כל אדם מישראל לקבוע עיתים ללימוד תורה וכי חייב הוא להקפיד על שמירת זמן זה של הלימוד, אפילו אם הדבר יגרום למניעת רווחים כספיים, והוסיף הרמ"א, שאף מי שאינו יודע ללמוד – מחוייב לכל הפחות לקבוע זמנים לישיבת בית המדרש: **"אחר שיצא מבית הכנסת, ילך לבית המדרש, ויקבע עת ללמוד, וצריך שאותו עת יהיה קבוע שלא יעבידנו אף אם הוא סבור להרויח הרבה. הגה: ואף מי שאינו יודע ללמוד ילך לבית המדרש ושכר הליכה בידו, או יקבע לו מקום וילמוד מעט במה שיודע ויחשוב בענייניו ויכנס בלבו יראת שמים..."**

'משנה ברורה'

במשנה ברורה בס"ק ב' תב שטוב שאדם יקבע את עת לימוד התורה לפני שיוצא לעיסוקיו.

"ויקבע - דאיתא בגמרא, כשמכניסין אדם לדין שואלין אותו - קבעת עתים לתורה? וטוב שיקבע העת מיד אחר התפלה משום ילכו מחיל אל חיל וכנ"ל, וגם דאם ילך מקודם לעסקיו חיישינן שמא ימשך ויתבטל קביעותו..."

'כף החיים'

בספר כף החיים בס"ק ג' כתב את המקור למנהג לקבוע לימוד מיד אחרי התפילה ולומר אחריו קדיש דרבנן.

"וכתב העולת תמיד אות א', דהמנהג בכל מקום בישראל שקובעים ללמוד אחר התפילה בבית הכנסת ואומרים קדיש דרבנן, ואין אומרים קדיש דרבנן, אלא על תורה שבעל פה או דברי אגדה..."

'פסקי תשובות'

בספר פסקי תשובות בסימן קנ"ה אות א' כתב עצה שתועיל לקביעת עיתים לתורה: **"ובאותו שעה שקבע לעצמו זמן לימודו, כתב באור צדיקים (סימן כב' אות ה') שידמה לעצמו כמי שאינו נמצא בעולם הזה רק בגן עדן לפני השכינה, ובה ינצל גם מניסיונות אלו הרוצים להפריעו בעניינים דחופים בעסקי העולם הזה"**.

'ילקוט יוסף'

גם בספר ילקוט יוסף בסימן קנ"ה - לילך לבית המדרש - סעיף ג' פסק את עניין קביעת עיתים לתורה והדגיש שיש לשמור על קביעות זו, גם אם סבור האדם שיהיה לו הרבה רווח באותו זמן: **"אחר שיצא מבית הכנסת ילך לבית המדרש, ויקבע עת ללמוד בכל יום, וצריך שאותו עת יהיה קבוע שלא יעבידנו אף אם הוא סבור להרויח הרבה"**.

קול ששון

תשובות

פרשת מטות

מצוות לא תשחית כולל כל השחתה ולא רק אוכל

כעבור זמן מה, שוב הודמן רבי יהודה לשוק וראה שם אנשים עצובים, ילדים רעבים ותור ארוך מאוד ליד דוכן שמכר בו מעט קליפות וגרעינים. שאל רבי יהודה את האנשים: "מה ארע? מדוע עומדים כולם בתור?" "הוי, רבי" נאנחו האנשים, "יש רעב כבד בארץ, אין מה לאכול. הילדים הקטנים מבקשים לחם ואין מה לתת להם."

שמע זאת רבי יהודה ונחרד, מיד נכנס לבית הכנסת והתפלל לה' שירדו גשמים ויפסק הרעב.

ה' שמע לתפילתו, ומיד התכנסו השמים בעבים (עננים) וגשמי ברכה החלו לרדת על הארץ. כעבור מספר חודשים, שוב צמחה התבואה בשדות ושוב היה לאנשים אוכל, אולם הפעם נזחרו מאוד האנשים, הם שמרו על האוכל ולא זלזלו בו, משום שהם למדו והבינו, עד כמה חשוב המזון וכמה נורא כשאין מה לאכול.

"לא תשחית" ציוותה אותנו התורה בפרשתנו, ובכלל זה אמורים כל קלקול וכל השחתה - אוכל ושתייה, רהיטים צעצועים וכו'. חשוב לזכור - בגד לא נגזר, כלי לא נשבור, וגם על המזון מאוד נשמור.

הזלזול באוכל ובלחם גורם לרעב בכבל

בארץ בבל הייתה שנה ברוכה, גשמים ירדו בשפע, התבואה צמחה יפה, היה אוכל בזול ובשפע האנשים ערכו (עשו) סעודות גדולות, שבהן הגישו אוכל רב. את כל האוכל הטוב והטעים שנותר (נשאר) אחרי שסיימו את הסעודה היו משליכים לפה.

באחד הימים הסתובב רבי יהודה בשוק, והנה רואה הוא שני ילדים משחקים בלחם כאילו היה כדור, הם השליכו אותו מזה לזה, צחקו ונהנו. הזדעזע רבי יהודה ושאל אותם: "מדוע מזלזלים אתם כל כך בדברי מאכל? וכי אינכם יודעים שהתורה ציוותה על 'כל תשחית'?! אמר אסור להשחית מזון, אסור להשליכו סתם כך לפה ואסור לזלזל בו!"

אולם הילדים צחקו והשיבו: "מדוע שלא נשחק בו, הן האוכל רב כל כך." אמר רבי יהודה: "אם כך, מוטב שיחיה רעב (לא יהיה אוכל), אז ילמדו האנשים שלא זלזל בדברי מאכל."

שמע ה' את דברי רבי יהודה ורעב בא לבבל, לא ירדו גשמים, לא צמחה תבואה ולא היה מה לאכול. רבי יהודה לא ידע, הוא ישב בביתו ולמד תורה ולא ידע כלל מכל הנעשה בחוץ.

שאלות והפרשה

שאלות עפ"י רש"י כיתות ד' עד ה' (המשך)

6. "ולא תקום לך מצבה אשר שגא ה'..." (פרק טז) - הרי האבות עשו? א. הכוונה כאן למצבת עבודה זרה. ב. הכוונה כאן, אחרי בניית המקדש. ג. ה' שנאה אחרי שהגויים קבעו לחוק לעבודה זרה. ד. ב' וג' נכונות.

7. לאיזו הרחבה הכוונה בפסוק "ואם ירחיב ה' אלוקיך את גבולך (יט)"? א. לנחלת שבעת העמים. ב. רמז לעתיד כשישראל ימשלו בכל העולם. ג. להשלמת עשר העמים כולל הקני, הקניז והקדמוני. ד. ב' וג' נכונות.

8. "...ועשה את הרע בעיני ה' אלוקיך לעבר בריתו? (יז) - איזו ברית? א. מצוות ברית מילה. ב. הברית עם ישראל שלא יעבדו עבודה זרה. ג. מצוות שהן אות, כמו שבת ותפילין. ד. הברית לשמור את כל המצוות.

שאלה עפ"י פירוש הספורנו - כיתות ד' עד ה'

9. "...ועשה את הרע בעיני ה' אלוקיך לעבר בריתו? (יז) - איזו ברית? א. מצוות ברית מילה. ב. הברית עם ישראל שלא יעבדו עבודה זרה. ג. מצוות שהן אות, כמו שבת ותפילין. ד. הברית לשמור את כל המצוות.

שאלה עפ"י פירוש הרשב"ם - כיתות ד' עד ה'

10. "תמים תהיה עם ה' אלוקיך: " (פרק יח) למה הכוונה "תמים תהיה"? א. להיות בעל אמונה פשוטה בה'. ב. לקבל את כל מה שה' עושה באהבה. ג. להתפלל לה' ולא לבקש מהמתים וכדומה. ד. כל התשובות נכונות.

לימוד פורה ואהנה

שאלות לכיתות א' עד ג' (חלקן מאוצרות התורה)

- מה אסרה התורה על המלך להרבות לו? א. אכילה ושתייה. ב. סוסים. ג. שרים ועבדים. ד. גינות ופרדסים.
- האם מותר ליהודי לפנות למגלה עתידות, כדי לגלות את עתידם? א. מותר ואפילו רצוי. ב. אסור, כי מצווה להיות תמים עם ה'. ג. מותר, הוי' ממי שדורש אל המתים. ד. מותר, ובתנאי שהוא יהודי.
- על איזה בעלי חיים בצאן חלה מצוות 'ראשית הגז' הניתנת לבחן? א. כל בעלי החיים, כולל גדיים. ב. על כבשים שצמרן רך וראוי ללבישה. ג. כל בעלי החיים בני שנה ומעלה. ד. על כבשים שגולם פחות מחמש.
- איזה עצים מותר לפרות כאשר צרים במלחמה על עיר? א. אסור לפרות את כל סוגי העצים. ב. אסור לפרות עצי פרי. ג. רק עצי נוי אסור לפרות. ד. אסור לפרות עצים בני פחות מחמש שנים.

שאלות עפ"י רש"י כיתות ד' עד ה'

- "ואמר אליהם שמע ישראל..." (פרק כ) מה למדים מכך? א. מצוות קריאת שמע על המיטה. ב. לומר קריאת שמע לפני מלחמה. ג. אפילו רק בזכות קריאת שמע ה' מושיע. ד. תשובות ב' וג' נכונות.

התשובות הנכונות פרשת עקב הם:

1-ג' 2-ב' 3-ב' 4-ד' 5-ג' 6-א' 7-א' 8-ג' 9-א' 10-א'

ברכות מעומק הלב וברכת מזל טוב ליצחק והיה פוזיילוב היו' לרגל הולדת בתם אוריה אסתר היו'. יהי רצון מלפני מלפני שוכן מרומים שתיכנו לגדלה עם כל ילדיכם באושר, שמחה ונחת לאהבת תורה ויראת שמים, וימצאו הן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם.